«ХТО СПІВАЄ, ТОЙ ЩАСЛИВИЙ!»

СЛАВЕТНІ

Букет до ювілею Леопольда Ященка

Лідія ОРЕЛ

Фото Олександра ПОТРЯХАЙЛА

З Леопольдом Ященком ми познайомилися 1957 року в столичній Публічній бібліотеці (тепер бібліотека ім. Вернадського). Я тоді була на ІІ курсі слов'янського відділення філологічного факультету Київського держуніверситету, а він – на ІІ курсі аспірантури академічного Інституту фольклору та етнографії ім. Рильського, у відділі музичного фольклору. Познайомила нас… моя полтавська вишита сорочка. Він підійшов до мене, і, вочевидь, щоб якось зачепити, спитав: «А ви самі вишивали?» Я засоромилася, але відповіла, що це мама мені подарувала за золоту шкільну медаль.

ЗУСТРІЧАЮЧИ мене після занять біля Червоного університетського корпусу, він брав мій студентський чемоданчик, і ми йшли пішки аж на Солом'янку, до нашого гуртожитку на вулиці Освіти. І не зчувалися, як приходили, – так буває тільки в молодості. Якось напередодні Івана Купала ми йшли нашим звичним маршрутом, аж раптом у скверику Леопольд заспівав: «Кругом Мариноньки ходили дівоньки». Той спів мені й досі звучить...

Леопольд тоді розкривав мені мистецький Київ. З ним в Оперному театрі слухали оперу Аркаса «Катерина», ходили на концерти, виставки, по музеях. Йому вже минав тридцятий рік, а мені двадцять перший. Одружившись, жили в комунальній квартирі з дуже скромними побутовими умовами, пічним опаленням, у тісноті, з тринадцятьма сусідами. Одна із сусідок, Євгенія Станіславівна, коли побачила мене, молоду дружину, сказала: «Знаєте, Лідо, ви такого маєте чоловіка, якого й зі свічкою вдень не знайти». Я тоді ще не могла збагнути сказаного.

Запам'яталося, як він «приручав» мене до фольклорних експедицій. Вперше поїхали разом на Буковину, на цілий місяць. Дивилася, як Леопольд збирав довкола себе сільський люд, слухала їхні розмови, замилувувалася, як вони гуртом прекрасно співали. Після цієї та ще кількох поїздок вийшов збірник «Буковинські народні пісні». Тоді все в Леопольда складалося гарно: він багато друкувався, захистив дисертацію про українське народне багатоголосся. У нього таке життєве кредо: хто співає, той щасливий!

1959 року народився наш первісток Іван. Нелегко було: мусила здати тримісячну дитину в садок, щоб закінчити навчання. Ми вирішили, що повинні не просто заробляти на хліб, а насамперед бути гідними людьми, працювати для України, вболівати за українську пісню, мову. І в цьому мали багато однодумців-«шістдесятників». Тоді, в період «хрущовської відлиги», Україною ширилася «самвидавна» література. Передруковували невідомі праці Івана Франка, ненадруковані поезії Ліни Костенко, Василя Симоненка, все, що пробуджувало людську думку. Перше моє випробування, покарання та «бойове хрещення»: 22 травня 1965 року за співи біля пам'ятника Шевченку звільнили з роботи. На той час я багато займалася громадською роботою. У 1964 році ми вже мали другого сина Тараса. Леопольд схвалював усі мої вчинки, так само, як і я його. Разом з ним ми підписали відомого листа 1968 року на захист творчої інтелігенції, під яким стоїть 134 підписи, зокрема і видатного авіаконструктора Олега Антонова. Тільки-но про листа довідалася громадськість, «підписантів» почали пресувати. Без жодних пояснень звільняли з роботи. Я влаштувалася в школі – дали кілька годин, та й то ненадовго. А Леопольда просто виставили з Інституту фольклору. Ми не мали жодних засобів для існування, а в родині двоє дітей і моя вже тяжко хвора мати. Користаючись із нашої скрути, її «натхненники й організатори» – представники влади та всеможного тоді КДБ – намагалися поставити нас на коліна. Обіцяючи «житейські блага», час від часу тицяли підписувати листи із заготовленими текстами – проти тих, хто начебто «заважає нашій культурі». Це були відверті пасквілі проти Михайлини Коцюбинської, Оксани Мешко, Надії Світличної, Бориса Ковгара. Ясна річ, жодного наклепу ми не підписали.

Чоловік, аби остаточно не впасти в депресію, зібравши по парках, на схилах Дніпра співочий люд, створив 1969 року хор «Гомін». Його учасники співали народні пісні, а не визначені репертkoмами «ідейно витримані» твори. Тому-то історія хору – це історія важкої безкомпромісної боротьби проти владного компартійного свавілля за українську народну пісню, за багатовікові народні звичаї. Леопольд організовував колядки й щедрівки, веснянки, а на берегах столичної Русанівської протоки – свято Івана Купала. І за кожну пісню, яку виконував хор, йому доводилося оббігати десяток чиновницьких кабінетів, заручатися купою підписів, печаток і милостивих дозволів тих, хто геть не розумівся на цьому. Але Ященко мав сталеве терпіння – в народній пісні, масовому співі бачив велику силу впливу на людей. «Гомін» був наче подув живильного гірського вітру у застій і затхлість сірих буднів. Довкола хору збиралися люди: передовсім вихідці із села, які багато чого знали і пам'ятали.

Не раз бувало: виряджаю чоловіка на співи хору і не знаю, чи повернеться: людей заарештовували, виселяли з Києва, позбавляли роботи... В сумнозвісні часи правління в Україні ідеологічного комуністичного цербера Маланчука, 1972 року, арешти стали масовими. І Леопольда заарештували «за дармоїдство» («тунеядство»), адже півроку він ніде офіційно не значився на роботі. Та хору не відрікся, боровся за кожну людину. Поки тепло, проводили репетицію у Гідропарку, а з першими холодами перебиралися в нашу скромну квартиру.

КОЛИ кинули клич робити Музей народної архітектури та побуту, мене після трьох звільнень таки прийняли на роботу, але попередили: жодних екскурсій водити не будете, із жодними публікаціями в пресі не виступатимете – їздитимете по селах та збиратимете для музею експонати. Радо погодилася на ці умови. Визначили мені для експедиційних поїздок Полісся. Як кажуть, «щуку кинули у річку»: для мене ці поїздки, зустрічі з людьми стали другим університетом. Багатющий на традиційну культуру регіон. І яка велетенська територія – від Волині до Сумщини!

Тим часом «Гомін», попри відверті знущання та репресії владців і «фольклористів у цивільному», розправляв пісенні крила. Ященко був та й лишається його творцем і душею. В мистецтві аранжування народної пісні фахівці порівнюють його з Леонтовичем. Він сотворив багато обробок не лише для «Гомону», а й для уславлених співаків: Діани Петриненко, Марії Стеф'юк, Марії Процев'ят, Олександра Василенка...

Що у своєму чоловікові я й досі відкриваю? Чим не перестаю захоплюватися? Насамперед, неймовірною терплячістю і непохитною вірою в те, що наша духовність воскресне саме завдяки народній пісні. Знає він їх безліч! І ніколи не шкодував часу розсилати ноти і слова пісень, партитури на прохання людей по Україні та цілому світові. А коли у 90-х роках його кликали за кордон, завжди відмовлявся, посилаючись на зайнятість: мовляв, саме час гуртувати українство – у своїй хаті, в рідній незалежній державі. Жодна знаменна дата в новітній історії України, жодне масове свято у столиці не обходяться без «Гомону» під орудою Леопольда Ященка. Останні роки він змушений користуватися слуховим апаратом, але завжди категорично заперечує: «Пісню я чую краще, ніж розмову».

Називають його «лицарем пісні», «прапороносцем», навіть «диваком». Він уміє абстрагуватися від дрібниць. Зі своєю сопілкою не розлучається ніколи: грає на вулиці, в транспорті, на сходах ескалатора... Багато людей впізнають його, багато дивуються. А він каже: «Я використовую час, це в мене репетиція».

Свідомо не заглиблююся у наше повсякденне життя-буття, у наші господарські, побутові справи. Звісно, що нелегко, бо ж і в пісні співається: «Не дай мене, мамо, за музику»! Але не можна не шанувати те, що робить мій чоловік. І я щаслива, що ділю з ним нашу спільну жертовну життєву дорогу. Ми однаково дивимося на світ, на свій обов'язок перед громадою, перед Україною. Леопольд ніколи не знав, що таке відпустка чи відпочинок. І я цього не знала. Нині репетиції відбуваються у трьох різних місцях Києва, але Леопольд у свої 85 скрізь встигає. «Гомінчани» безмежно люблять його: він ніколи нікого не скривдив, не відлучив від колективу, не обмежив у співі. Люди приходять на репетиції, неначе на сеанс лікувально-оздоровчої терапії.

СВОГО часу зусиллями громадських діячів рідна влада пошанувала Леопольда Ященка Шевченківською премією. Проте й досі його багаторічну плідну мистецьку творчість не відзначено почесним званням. В Україні десятки безіменних заслужених діячів мистецтв, заслужених працівників культури. Але, якщо по щирості, мало кого із цього сонму поіменованих можна поставити в один ряд з Леопольдом Ященком. Він – єдиний і неповторний. Як Митець і як Людина. Молюся, щоб милостива доля подарувала йому не лише довгий шлях – нехай примножить його сили, аби співав людям. Щоб на той живильний вогник його пісні йшли і йшли українці – відігріватися душами.

«09.03.1993. Тарасів день!
У Будинку Центральної Ради (тепер – Будинок учителя) вручав Шевченківські премії сьогорічним лауреатам.<…> Нагороди й сьогорічні дістались декому з раніше покривджених, скажімо, Леопольду Ященку, керівникові фольклорно-етнографічного хору «Гомін». Його висували багато разів, і все кінчалось нічим.
– Довго, – кажу йому, – ця премія ганялась за вами…
– Не догнала б і зараз, якби не ви… А ми ж у вас і в хаті колядували ще в 60-х роках!..
Він такий радий!
Приємно бачити щасливу людину! І хор щасливий! Вони всі тут, збились перед сценою. Натхненно заспівали «Реве та стогне», і Гімн, і ще щось веселе, стрілецьке. Молоді хлопці, співаючи, весь час тримають руки вгорі – три пальці – тризуб!.. Весь зал співає… Дивлюсь – і там, і там над головами ці юнацькі живі «тризуби» вгорі».
(Олесь ГОНЧАР, «Щоденники»)

СВЯТО

ДЗВІНКОГОЛОСІ ТЕРНИ

Оксана НАЗАРИШИНА (фото автора)

ЦЕ СЕЛО в Недригайлівському районі вславилося співочими талантами. Звідси родом видатний співак, народний артист СРСР та України, лауреат Шевченківської премії професор Анатолій Мокренко. Саме він став ініціатором обласного конкурсу сільських дитячих хорових колективів «Співаймо разом!», який вже одинадцяту весну відбувається на його отчині.

Нинішньої весни на традиційне співоче свято до Тернів з'їхалися майже 500 талановитих учнів з різних районів області. Представляли вони вісімнадцять хорових колективів загальноосвітніх та дитячих музичних шкіл. Співочу майстерність учасників оцінювало високопрофесійне журі на чолі з маестро Анатолієм Мокренком.

Тернівці довели: їхня сільська юнь – найспівочіша. Найвищу відзнаку конкурсу заслужено здобув місцевий шкільний хоровий колектив «Дзвіночок», яким керує Людмила Терещенко. Окрім конкурсних нагород та грошових премій, переможцям дістався й головний приз, наданий генеральним спонсором – відомою аграрною компанією з Чернігівщини «Дружба-Нова»: тижневе оздоровлення на чорноморському узбережжі. У «Дзвіночку» постійно займаються майже 50 школярів і, як запевнила Л.Терещенко, на відпочинок до моря поїдуть усі. Дякуючи «Дружбі-Новій».

Сумська область